

Fiscalitat i ideologia

El debat del centre esquerra està ara en la qualitat i la universalització dels serveis públics

ANTONIO PAPELL

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 28 de setembre del 2010

L'esquerra socialdemòcrata europea ja fa temps que ha trencat amb els dogmes del vell col·lectivisme, genuïns o revisionistes, incloent-hi el de la redistribució fiscal com a principal política d'igualació social. S'ha obert pas al consens al voltant de la idea que accentuar l'equitat mitjançant uns elevats impostos directes progressius no solament condueix a una reducció de l'espai per a l'economia productiva i a una pèrdua inacceptable de l'eficiència econòmica sinó que també és ineficaç: l'objectiu preferent dels nostres sistemes és el creixement econòmic, la conquesta del desenvolupament i la productivitat, i no té sentit renunciar a aquest disseny per repartir millor l'escassetat.

Per als partits europeus de centre esquerra, que s'han hagut d'adaptar a la nova realitat sorgida després de la caiguda del mur de Berlín el 1989 i l'emergència imparabile del consens neoliberal en un món on s'imposava la globalització, l'èmfasi social de les seves polítiques ja es concreta en els serveis públics. Universals i d'alta qualitat són la millor garantia d'integració social i d'igualtat d'oportunitats en l'origen. Evidentment, aquesta postura té concommitàncies amb les tesis que també postula el centredreta, per la qual cosa sorgeix l'oportunitat, no sempre aprofitada, de generar amplis consensos.

Si així es veu i així es creu, el sistema fiscal es converteix en un simple instrument i no en un objectiu en si mateix (això és el que va defensar

Rodríguez Zapatero a la Universitat de Colúmbia el dia 20, encara que sigui difícil esbrinar si ho fa per convicció o per necessitat). Un instrument que s'ha de supeditar a l'objectiu de sostenir l'«Estat necessari» segons l'opinió de la majoria política de cada moment.

En altres paraules, el sistema fiscal ha de ser l'apropiat per a la concepció que es tingui del paper del sector públic. Una vegada definida la dimensió i l'abast de l'Estat de benestar, l'extensió dels serveis públics en el sentit més ampli i l'envergadura de les polítiques socials, s'haurà de plantejar el finançament de tot plegat, tant qualitativament com quantitativament. És a dir, s'haurà de determinar la combinació d'impostos directes i indirectes que permeti a les institucions públiques dels tres nivells (estatal, autonòmic i municipal) complir les tasques encomanades.

Al nostre país no s'ha produït encara el gran debat sobre aquestes qüestions. És a dir, no ha tingut lloc la discussió sobre les dimensions de l'Estat. És lògic que existeixin dissentiments entre el que postulen els dos grans partits en aquest tema, però dins d'uns certs límits. Per exemple, no és difícil convenir que el nostre sistema educatiu requereix l'aplicació d'una despesa que superi el 6% del PIB, cosa que obligaria a incrementar el pressupost actual en uns dos punts si es volen assolir mitjanes europees i respondre als reptes de futur que suscita la crisi, que ens obliga a emprendre activitats d'un alt valor afegit que requereixen un material humà molt qualificat.

En definitiva, no és el sistema fiscal el que formalitza les conviccions ideològiques, sinó al contrari. Apujar (o abaixar) impostos pot ser, per tant, de dretes o d'esquerres, ja que els recursos disponibles s'han

d'adaptar als objectius. I això s'ha de fer sense perdre de vista les grans regles macroeconòmiques ni tenyir de demagògia les decisions en un sentit o altre. És a dir, sense esgrimir lleis empíriques que no estiguin contrastades, com la famosa corba de Laffer, que afirma arriscadament que, en qualsevol condició, abaixar impostos eleva els ingressos. I sense desdenyar la pervivència d'impostos progressius, com l'IRPF, que tenen un alt valor pedagògic i que plasmen un criteri d'equitat que formalitza la idea que els que més tenen han d'aportar més al sosteniment de l'Estat.

Respecte d'això últim, és raonable que, després del duríssim ajust que ha estat carregat sobre les espatlles de les classes mitjanes, els titulars de les rendes més altes siguin obligats a realitzar un esforç addicional. No obstant, aquest criteri requereix prudència; primer, perquè els realment rics no paguen IRPF, i segon, perquè la seva progressivitat actual és molt elevada: segons l'última Memòria Tributària, el 4% dels contribuents que declaren l'IRPF suporta una càrrega fiscal equivalent al 38,7% dels ingressos, en la mesura que el 67% aporta a penes el 14%.

En suma, no té sentit el debat sobre si s'ha d'apujar o abaixar impostos sinó el que s'estableixi sobre les grans polítiques i el paper que hi té el sector públic. I és necessari prendre decisions amb urgència perquè, amb la crisi i la consegüent caiguda de la recaptació, la pressió fiscal a Espanya, que sempre ha estat bastant per sota de la mitjana de la Unió Europea, ha baixat fins a poc més del 31% del PIB. I amb aquesta xifra, que ens situa al llindar dels països infradesenvolupats, perilla greument la pervivència de l'Estat del benestar i els serveis públics fonamentals.